

Sygn. akt VI U 2553/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 maja 2022 roku

Sąd Okręgowy w (...) VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie :

Przewodniczący:	SSO Andrzej Stasiuk

po rozpoznaniu w dniu 26 maja 2022 roku w(...)

na posiedzeniu niejawnym

sprawy J. W. (1)

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

o wysokość emerytury policyjnej

na skutek odwołania J. W. (1)

od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 lipca 2017 roku nr (...)

I. Oddala odwołanie;

II. Zasądza od ubezpieczonego J. W. (1) na rzecz organu rentowego Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Andrzej Stasiuk

Sygn. akt VI U 2553/20

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 lipca 2017 roku o nr (...), organ rentowy - Dyrektor Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, na podstawie art. 15c w zw. z art. 32 ust.1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, (...) Biura (...) korupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r. poz. 708 ze zm.) oraz na podstawie otrzymanej z IPN informacji Nr 385399/2017 z dnia 24 maja 2017 roku, od dnia 1 października 2017 roku ponownie ustalił wysokość emerytury ubezpieczonego - J. W. (1) - na kwotę 1.209,59 zł. Do emerytury przysługuje ubezpieczonemu dodatek pielęgnacyjny w kwocie 209,59 zł.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł ubezpieczony J. W. (2), zarzucając jej:

1. Przywołanie błędnej podstawy prawnej wydanej decyzji o ponownym wysokości mojej emerytury, tj. art. 32 ust. 1 pkt 1, z jednoczesnym naruszeniem art. 33 ust. 1-6, który określa wyłączne przesłanki takiej a w konsekwencji bezprawne ponowne ustalenie, w drastycznie obniżonej w mojej emerytury policyjnej.

2. Naruszenie art. 16 § 1 i 156 § 1 pkt 3 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2013 r. poz. 267 z późn. tj. zasady powagi rzeczy osądzonej (res iudicata), polegające na ponownym obniżeniu jego świadczenia emerytalnego przez ten sam organ, na podstawie tej samej ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym i zarzutu pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa tożsamego według tego samego ustawodawcy z zarzutem pełnienia służby w organach bezpieczeństwa państwa.

3. Oparcie rozstrzygnięcia na przepisach ustawy nowelizującej z dnia 16 grudnia 2016 roku niezgodnych z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej oraz Europejską Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a tym samym naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.

l) art. 2 Konstytucji RP, polegające na arbitralnym obniżeniu przysługującego mu świadczenia emerytalnego, co narusza zasadę ochrony praw nabytych i sprawiedliwości społecznej, a także zasadę zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz niedziałania prawa wstecz, wynikające z zasady demokratycznego państwa prawnego;

2) art. 67 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP polegające na arbitralnym obniżeniu przysługującego mu świadczenia emerytalnego, co stanowi nieproporcjonalne i nieuzasadnione naruszenie przysługującego mu praw zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego;

3) art. 30 oraz art. 47 Konstytucji RP w zw. z art. 8 Konwencji o O. Człowieka i Podstawowych Wolności polegające na naruszeniu jego godności, prawa do ochrony czci, dobrego imienia, prawa do prywatności i prawa poszanowania życia rodzinnego, poprzez przyjęcie, że jego służba stanowiła „służbę na rzecz totalitarnego państwa”, a tym samym arbitralne przypisanie mu w akcie prawnym rangi ustawy - winy za działania związane z naruszeniami człowieka, których dopuszczali się niektórzy przedstawiciele władzy publicznej oraz niektórzy funkcjonariusze organów bezpieczeństwa PRL, a do których w żaden sposób się nie przyczynił;

4) art. 32 ust. 1 w zw. z art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 67 ust. 1 Konstytucji RP w zw. art. 1 Protokołu nr (...) do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w zw. z art. 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, polegające na nieuzasadnionym, dyskryminującym potraktowaniu jego uprawnień o charakterze majątkowym wynikających ze służby i obniżenie świadczeń emerytalnych należnych mu z tytułu tej służby, w stosunku do osób które nie pełniły służby w okresie PRL, w sposób naruszający zasadę równo: wobec prawa;

5) art. 45 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 1 i 2 Konstytucji RP oraz art. 42 ust.1 Konstytucji RP w zw. z art. 6 ust. 2 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, polegające na zastosowaniu represji bez wykazania winy indywidualnej, zastąpienie w tym zakresie władzy sądowniczej władzą ustawodawczą i odwróceniu w ten sposób zasady domniemania niewinności przez uznanie wszystkich funkcjonariuszy będących w służbie przed 31 lipca 1990 roku za winnych działań zasługujących na penalizację;

6) art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 67 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP w zw. z art. 1 Protokołu nr (...) do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w zw. z art. 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, polegające na arbitralnym naruszeniu jego osobistych praw majątkowych i prawa do poszanowania mienia, które podlegają równej dla wszystkich ochronie, na skutek nieproporcjonalnego naruszenia jego zabezpieczenia społecznego, co stanowi przejaw nieuzasadnionej ekonomicznej.

7) Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych sporządzonej w R. 4 listopada 1950 r. i ratyfikowanej przez Polskę w dniu 19 stycznia 1993 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284), w tym:

a) art. 6 poprzez naruszenie prawa do rzetelnego procesu sądowego,

b) art. 14 poprzez naruszenie zakazu dyskryminacji,

c) art. 1 do Protokołu (...) do Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonego w P. w dniu 20 marca 1952 roku i ratyfikowanego przez Polskę w dniu 10 października 1994 r. (Dz. U. z 1 Nr 36, poz. 175) , poprzez wydanie decyzji nr ewid: (...) z dnia 216 czerwca 2017 r. przez Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego MSW na podstawie ustawy sprzecznej z zasadą proporcjonalności przy ochronie zawartej w tym przepisie.

4. Oparcie rozstrzygnięcia na przepisach ustawy nowelizującej przyjętej w warunkach naruszających tryb jej uchwalenia, tj. niezgodnie z art. 2, art. 7, art. 95 ust. 1, art. 96 ust. 1, art. 104, art. 106, art. 109 ust. 1, art. 119 i art. 120, art. 61 ust. 1 i 2 Konstytucji RP.

W oparciu o powyższe zarzuty odwołujący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonej decyzji, zastosowanie przy rozstrzygnięciu bezpośrednio przepisów Konstytucji przy uwzględnieniu argumentacji prawnej zawartej w wymienionych w odwołaniu opracowaniach, udzielenie zabezpieczenia na czas trwania postępowania, poprzez wstrzymanie wykonalności zaskarżonej decyzji oraz zasądzenie od organu na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie od odwołującego na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Organ rentowy wskazał, iż zgodnie z brzmieniem art. 15 c ust. 1 ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., emerytura wynosi:

- 1) 0% podstawy wymiaru - za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b;
- 2) 2,6% podstawy wymiaru - za każdy rok służby lub okresów równorzędnych ze służbą, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1, 1 a oraz 2-4.

przy czym zgodnie z obostrzeniem zawartym w ust. 3, wysokość emerytury ustalonej zgodnie z ust. 1 i 2, nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury ogłoszonej przez Prezesa ZUS.

Organ rentowy wskazał, iż wysokość świadczenia została ustalona na podstawie uzyskanej z IPN informacji z dnia 24 maja 2017 r. nr (...) o przebiegu służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b policyjnej ustawy emerytalnej.

Sprawa z odwołania J. W. (1) od decyzji organu rentowego z dnia 26 lipca 2017 r. zawisła przed Sądem Okręgowym (...)pod sygnaturą XIII 1U 14260/18.

Postanowieniem z dnia 4 listopada 2020 roku Sąd Okręgowy w (...)sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w (...). Sprawa została wpisana w tut. Sądzie pod sygn. VI U 2553/20.

Postanowieniem z dnia 16 grudnia 2020 roku Sąd Okręgowy w(...) VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zawiesił postępowanie w sprawie na podstawie przepisu art. 177 §1 pkt.3¹ k.p.c.

Postanowieniem z dnia 25 stycznia 2022 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych podjął postępowanie w sprawie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczony - J. W. (1) urodził się (...). Ubezpieczony ukończył Technikum (...) Ministerstwa Finansów w R.. W 1966 roku ukończył studia wyższe na Wydziale Prawa (...) im. A. M. w P..

Podaniem z dnia 4 grudnia 1952 roku, skierowanym do Wojewódzkiego (...) w O., zwrócił się o przyjęcie do Szkoły Oficerskiej (...). W uzasadnieniu wskazał, że wie o warunkach panujących w szkole i charakterze pracy w organizacji (...). W konsekwencji, w okresie od 1 sierpnia 1953 do 26 sierpnia 1954 roku był słuchaczem Szkoły Oficerskiej Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w G., po ukończeniu której od skierowany został do dyspozycji szefa (...) w S..

Od 25 września 1954 roku J. W. (1) pełnił służbę na stanowisku oficera śledczego Wydziału Śledczego Sekcji I (...) w S. a od 1 kwietnia 1955 roku Sekcji II.

Od dnia 15 stycznia 1957 roku służył na stanowisku oficera Sekcji II Wydziału Ewidencji Operacyjnej.

Z dniem 1 sierpnia 1957 roku ubezpieczony został mianowany na stanowisko oficera operacyjnego Wydziału III SB.

Z dniem 1 sierpnia 1961 roku J. W. (1) został przeniesiony na stanowisko starszego oficera operacyjnego Wydziału III SB.

Od 1 czerwca 1965 roku pełnił służbę na stanowisku kierownika grupy Wydziału II (...) w S..

Od 1 maja 1972 roku ubezpieczony został wyznaczony na stanowisko zastępcy Naczelnika Wydziału (...) w S..

Od 15 czerwca 1973 roku służył na stanowisku Naczelnika Wydziału (...) w S..

Z dniem 1 października 1976 roku J. W. (1) został skierowany do służby na stanowisku zastępcy Komendanta Wojewódzkiego MO ds. Służby Bezpieczeństwa w S..

Z dniem 1 grudnia 1981 roku ubezpieczony został mianowany na stanowisko Komendanta Wojewódzkiego MO w S.. Z dniem 1 sierpnia 1983 roku mianowany został Szefem Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w S.. Nominacje na oba wymienione stanowiska otrzymał z rąk gen dywizji C. K..

Z dniem 15 marca 1990 roku J. W. (1) został zwolniony z służby.

W trakcie całej służby w organach bezpieczeństwa PRL ubezpieczony był bardzo dobrze oceniany przez przełożonych, był wielokrotnie nagradzany i odznaczany. Systematycznie awansował na wyższe stopnie oficerskie, czego zwieńczeniem było mianowanie przez Radę Państwa – w imieniu której występował jej Przewodniczący W. J. - na podstawie uchwały z dnia 3 października 1986 roku, na stopień generała brygady Milicji Obywatelskiej.

Niesporne, a nadto:

- przebieg służby, k. 62-66 akt osobowych,

- dyplom ukończenia studiów, k 40 akt osobowych,

- opinia z 18.12.1952r., w aktach osobowych,

- protokół ślubowania z 01.11.1953r., w aktach osobowych,

- wniosek personalny z 31.12.1952r., w aktach osobowych,

- arkusz słuchacza z 19.08.1954r., w aktach osobowych,

- wnioski o przeniesienie: z 22.09.1954r., z 24.03.1955r., 30.01.1957r., 25.08.1957r., 12.07.1961r., w aktach osobowych,

- wnioski personalne: z 30.11.1962r., z 04.06.1965r., 11.04.1967r., 27.07.1967r., w aktach osobowych,
- opinia służbowa z 11.03.1970r., k. 101-102 akt osobowych,
- opinia służbowa z 17.02.1972r, k. 103 -104 akt osobowych,
- opinia służbowa z 16.05.1973r, k. 109-110 akt osobowych,
- wniosek o mianowanie z 17.05. 1973r., k. 111 -112 akt osobowych,
- wniosek personalny z 10.05.1977r., k. 117 akt osobowych,
- akt mianowania z 01.12.1981r., k. 120 akt osobowych,
- uchwała RP z 03.10.1986r., k. 122 akt osobowych,
- karta zwolnienia ze służby, w aktach osobowych,
- indywidualna karta przeglądu kadrowego, k. 138 akt osobowych,
- zaświadczenie dot. przebiegu służby, w aktach osobowych,
- świadectwo pracy z 15.03.1990r., w aktach osobowych,
- wyjaśnienia ubezpieczonego, w wersji elektronicznej oraz protokół, k. 101- 101v akt sprawy.

Decyzją z dnia 20 marca 1990 roku Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w S. przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury policyjnej.

Niesporne a nadto: decyzja z 20.03.1990r., k. 1-2 akt emerytalnych.

Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Archiwum Oddziałowe Archiwum IPN w W. - na podstawie zapisów znajdujących się w aktach osobowych ubezpieczonego - sporządził 24 maja 2017 roku informację o przebiegu służby nr (...), w której wskazano, że J. W. (1) w okresie od 1 sierpnia 1953 roku do 15 marca 1990 roku pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 708 ze zm.).

W konsekwencji, decyzją z dnia 26 lipca 2017 roku o nr (...), organ rentowy - Dyrektor Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, na podstawie art. 15c w zw. z art. 32 ust.1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, (...) Biura (...) korupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r. poz. 708 ze zm.) oraz na podstawie otrzymanej z IPN informacji Nr 385399/2017 z dnia 24 maja 2017 roku, od dnia 1 października 2017 roku ponownie ustalił wysokość emerytury ubezpieczonego - J. W. (1) - na kwotę 1.209,59 zł. Do emerytury przysługuje ubezpieczonemu dodatek pielęgnacyjny w kwocie 209,59 zł.

N., a nadto: decyzja z 26.07.2017r., k. 8-9 akt emerytalnych, wysługa na dzień 01.10.2017r., k. 5 akt emerytalnych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego okazało się nieuzasadnione.

Stan faktyczny w niniejszej sprawie był niesporny i został ustalony na podstawie dokumentów zawartych w aktach osobowych ubezpieczonego z okresu służby w (...) i SB, dokumentów zawartych w jego aktach rentowych oraz na podstawie wyjaśnień ubezpieczonego. Sąd dał wiarę wskazanym dowodom z dokumentów bowiem zostały sporządzone i zarchiwizowane przez uprawnione osoby i w oparciu o obowiązujące przepisy prawa a informacje w nich zawarte nie budzą wątpliwości. Analogicznie Sąd ocenił wyjaśnienia ubezpieczonego jako znajdujące w całości oparcie w zgromadzonym materiale dowodowym.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była natomiast możliwość zastosowania przez organ rentowy wobec ubezpieczonego, przy obliczaniu wysokości przysługującego mu świadczenia emerytalnego znowelizowanych przepisów art. 15 c w zw. z art. 32 ust.1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r. poz. 708 ze zm.).

Skarżąc zarzucił, iż przepisy leżące u podstaw wydania zaskarżonej decyzji naruszają wskazane normy i wzorce konstytucyjne oraz normy prawa międzynarodowego oraz, że doszło przy jej wydawaniu do naruszenia przepisów proceduralnych ustawy zaopatrzeniowej i przepisów k.p.a.

I

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutu naruszenia przez organ rentowy regulacji zawartej w przepisie w art. 33 ust. 1 pkt.1 w zw. z art.33 ust.1-6 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, ... oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r. poz. 708 z późn. zm.) oraz przepisów k.p.a. na które powołuje się skarżący, wskazać należy, że organ rentowy przy wydawaniu decyzji powołał się jedynie na treść przepisu art. 32 ust.1 ustawy zaopatrzeniowej.

Wprawdzie przepis art.33 ust.1 zawiera katalog sytuacji w których może dojść do zmiany prawomocnej decyzji emerytalno-rentowej a te rzeczywiście nie zachodzą w niniejszej sprawie. Niemniej, podstawą do wydania zaskarżonej decyzji nie był wymieniony przepis lecz regulacja zawarta w art. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 roku (Dz.U. z 2016 r.poz.2270), którą to dokonano zmiany ustawy zaopatrzeniowej.

Zgodnie z treścią tego przepisu: w przypadku osób, w stosunku do których z informacji, o której mowa w art. 13a ustawy zmienianej w art. 1, wynika, że pełniły służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy zmienianej w art. 1, i które w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy mają przyznane świadczenia na podstawie ustawy zmienianej w art. 1, organ emerytalny właściwy według przepisów ustawy zmienianej w art. 1, **wszczyna z urzędu** postępowanie w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości świadczeń, o których mowa w art. 15c lub art. 22a ustawy zmienianej w art. 1.(ust.1) Od decyzji ustalającej prawo do świadczeń, o których mowa w art. 15 c, art. 22 a lub art. 24 a ustawy zmienianej w art. 1, przysługuje zainteresowanemu odwołanie do właściwego sądu, według zasad określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego. Złożenie odwołania od decyzji nie wstrzymuje jej wykonania. (ust.3)

W konsekwencji organ rentowy miał nie tylko możliwość a zarazem obowiązek wszczęcia postępowania z urzędu i wydania zaskarżonej decyzji.

Natomiast, w świetle regulacji k.p.c. dotyczących rozpoznawania spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych (art.467 §4), okoliczność powołania się przez organ rentowy na wadliwą podstawę prawną względnie dopuszczenie się do naruszeń natury proceduralnej (w odróżnieniu do postępowania przed WSA ewentualne naruszenia dotyczące uprawnień ubezpieczonego w postępowaniu przed organem rentowym mogą być sanowane w postępowaniu przed sądem) ostatecznie w żaden sposób nie wpływa na ważność czy prawidłowość zaskarżonej decyzji.

Po drugie, zgodnie z treścią przepisu art.15 c ust.1 i 3 ustawy zaopatrzeniowej, w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia

1999 r., emerytura wynosi: 0% podstawy wymiaru - za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b i 2,6% podstawy wymiaru - za każdy rok służby lub okresów równorzędnych ze służbą, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1, 1a oraz 2-4. Wysokość emerytury ustalonej zgodnie z ust. 1 i 2 nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Przepis art.13 b wymienionej ustawy stanowi natomiast, że: za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się służbę od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990r. w niżej wymienionych cywilnych i wojskowych instytucjach i formacjach:

1- Resort (...) Komitetu (...);

2- Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego;

3- Komitet do (...);

4 - jednostki organizacyjne podległe organom, o których mowa w pkt.1-3, a w szczególności jednostki Milicji Obywatelskiej w okresie do 14 grudnia 1954 r.;

5- służby i jednostki organizacyjne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, i ich poprzedniczki, oraz ich odpowiedniki terenowe:

a) nadzorujące prace jednostek wypełniających zadania: wywiadowcze, kontrwywiadowcze, Służby Bezpieczeństwa, czynności operacyjno-techniczne niezbędne w działalności Służby Bezpieczeństwa, odpowiedzialne za szkolnictwo, dyscyplinę, kadry i ideowo-wychowawcze aspekty pracy w służbie bezpieczeństwa:

– Gabinet Ministra Spraw Wewnętrznych,

– Główny Inspektorat Ministra Spraw Wewnętrznych, z wyłączeniem Zespołu do spraw Milicji Obywatelskiej w wojewódzkich komendach Milicji Obywatelskiej oraz w wojewódzkich urzędach spraw wewnętrznych,

– Wojskowa Służba Wewnętrzna Jednostek Wojskowych MSW,

– Zarząd Ochrony Funkcjonariuszy,

b) wypełniające zadania wywiadowcze i kontrwywiadowcze:

– Departament I,

– Departament II,

– Biuro Paszportów, od dnia 1 kwietnia 1964 r.,

– Biuro A,

– Biuro Szyfrów,

– Biuro (...),

– wydziały paszportów, od dnia 15 lipca 1964 r.,

– Z. O. P.,

– Inspektorat I,

– samodzielne grupy specjalne,

c) wypełniające zadania Służby Bezpieczeństwa:

- Departament Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa,
- Departament Ochrony (...),
- Departament Studiów i (...),
- Departament III,
- Departament IV,
- Departament V,
- Departament VI,
- Główny Inspektorat Ochrony (...), od dnia 27 listopada 1981 r.,
- Biuro Śledcze,
- Departament Społeczno-Administracyjny,
- Biuro Studiów Służby Bezpieczeństwa,
- Biuro Rejestracji Cudzoziemców,
- Zarząd Kontroli (...) G.,
- Biuro Ochrony Rządu,
- Samodzielna Sekcja Operacyjno-Ochronna,
- Inspektorat Operacyjnej Ochrony Elektrowni (...) w Ż.,

d) wykonujące czynności operacyjno-techniczne niezbędne w działalności Służby Bezpieczeństwa:

- Biuro (...),
- Biuro (...),
- Biuro C,
- Biuro (...), w tym Zakład (...),
- Departament (...), w tym Zakład (...),
- Biuro W,
- Departament PESEL,
- Zarząd Łączności, od dnia 1 stycznia 1984 r.,
- Wydział Zabezpieczenia Operacyjnego,
- Samodzielna (...) P,

– Inspektorat A.-Informacyjny,

e) odpowiedzialne za szkolnictwo, dyscyplinę, kadry i ideowo-wychowawcze aspekty pracy w Służbie Bezpieczeństwa:

– Departament Kadr, z wyłączeniem terenowych odpowiedników jako całości w wojewódzkich, powiatowych i równorzędnych komendach Milicji Obywatelskiej oraz w wojewódzkich, rejonowych i równorzędnych urzędach spraw wewnętrznych,

– Departament (...) i (...), z wyłączeniem terenowych odpowiedników jako całości w wojewódzkich, powiatowych i równorzędnych komendach Milicji Obywatelskiej oraz w wojewódzkich, rejonowych i równorzędnych urzędach spraw wewnętrznych,

– Zarząd (...)Wychowawczy,

– Biuro Historyczne,

– Akademia Spraw Wewnętrznych, a w jej ramach kadra naukowo-dydaktyczna, naukowa i naukowo-techniczna pełniąca służbę w Wydziale (...) Państwa Akademii Spraw Wewnętrznych oraz na etatach Służby Bezpieczeństwa, a także słuchacze i studenci, którzy przed skierowaniem do Akademii Spraw Wewnętrznych pełnili służbę, o której mowa w pkt 5 i 6 oraz ust. 2 pkt 1,

– Centrum Wyszkożenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Ł., a w jego ramach kadra naukowo-dydaktyczna, naukowa, naukowo-techniczna oraz słuchacze i studenci,

– Wyższa Szkoła (...) Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Ł., a w jej ramach kadra naukowo-dydaktyczna, naukowa, naukowo-techniczna oraz słuchacze i studenci,

– Szkoła Chorążych Biura (...), a w jej ramach kadra naukowo-dydaktyczna, naukowa, naukowo-techniczna oraz słuchacze i studenci,

– Szkoła Chorążych Milicji Obywatelskiej z siedzibą w W., a w jej ramach kadra naukowo-dydaktyczna, naukowa, naukowo-techniczna oraz słuchacze i studenci,

– Wydział Pracy Operacyjnej w Ośrodku (...) w Ł., a w jego ramach kadra naukowo-dydaktyczna, naukowa oraz naukowo-techniczna,

– Samodzielna Sekcja Kadr,

– Samodzielna Sekcja Kadr i (...),

– Samodzielna Sekcja (...) i Sprawozdawczości,

– Samodzielna Sekcja O.-Organizacyjna;

6) jednostki organizacyjne Ministerstwa Obrony Narodowej i ich poprzedniczki:

a) Informacja Wojskowa oraz podległe jej jednostki terenowe, w tym Organa informacji (...) Organizacji (...) oraz Organa informacji Wojskowego Korpusu Górniczego,

b) Wojskowa Służba Wewnętrzna, w tym Zarząd Wojskowej Służby Wewnętrznej Korpusu (...) Wewnętrznej i W. Ochrony P. i jego poprzedniczki,

c) Zarząd (...) S. Generalnego W. Polskiego,

d) inne służby Sił Zbrojnych prowadzące działania operacyjno-rozpoznawcze lub dochodzeniowo-śledcze, w tym w rodzajach broni oraz w okręgach wojskowych.

2. Za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się również:

1) służbę na etacie:

a) Ministra Spraw Wewnętrznych,

b) funkcjonariusza nadzorującego służby i jednostki organizacyjne wymienione w ust. 1 pkt 5,

c) **komendanta wojewódzkiego, zastępcy komendanta wojewódzkiego**, powiatowego, miejskiego lub dzielnicowego do spraw bezpieczeństwa, zastępcy komendanta wojewódzkiego, powiatowego, miejskiego lub dzielnicowego do spraw Służby Bezpieczeństwa, zastępcy szefa wojewódzkiego, rejonowego, miejskiego lub dzielnicowego urzędu spraw wewnętrznych do spraw Służby Bezpieczeństwa,

d) zastępcy komendanta wojewódzkiego, powiatowego lub miejskiego do spraw polityczno-wychowawczych, zastępcy szefa wojewódzkiego, rejonowego lub miejskiego urzędu spraw wewnętrznych do spraw polityczno-wychowawczych,

e) oficera szkolenia operacyjnego Służby Bezpieczeństwa w wydziałach kadr i szkolenia komend wojewódzkich Milicji Obywatelskiej oraz w wojewódzkich urzędach spraw wewnętrznych,

f) funkcjonariusza w referacie do spraw bezpieczeństwa w wydziale kadr komendy wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej,

g) starszego inspektora przy zastępcy komendanta wojewódzkiego do spraw Służby Bezpieczeństwa,

h) słuchacza na kursach Służby Bezpieczeństwa, organizowanych przez jednostki i szkoły wchodzące w skład Ministerstwa Spraw Wewnętrznych;

2) okres odbywania szkolenia zawodowego w szkołach i na kursach Służby Bezpieczeństwa przez funkcjonariuszy pełniących służbę, o której mowa w pkt 1 i ust. 1;

3) okres oddelegowania funkcjonariuszy pełniących służbę, o której mowa w pkt 1 i ust. 1, do innych instytucji państwowych, w tym przeniesienia na etaty niejawne w kraju lub poza granicami Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy wskazać należy – co bezspornie ustalono – że J. W. (1) w okresie od 1 sierpnia 1953 do 15 marca 1990 roku pełnił służbę jako funkcjonariusz Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, Służby Bezpieczeństwa oraz jako zastępca komendanta KWP ds. Służby Bezpieczeństwa i Komendant WUSW nadzorujący tą służbę czyli zgodnie z treścią przepisu art. 13 b ust. 5, pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa (Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej).

W konsekwencji, argumentację zawartą w odwołaniu, a odnoszącą się do braku podstawy materialno-prawnej i formalno-prawnej do wydania zaskarżonej decyzji, należało uznać za nieuzasadnioną.

II

Przechodząc do omówienia zarzutów dotyczących niekonstytucyjności przepisu art.15 c i art.13 b ustawy zaopatrzeniowej wskazać należy na trzy zasadnicze kwestie podnoszone przez skarżącego. Pierwsza z nich dotyczy niekonstytucyjności przepisów ustawy zasadniczej wymienionych w pkt. 3 części odwołania zawierającej zarzuty do przedmiotowej decyzji, druga – niezgodności z Konstytucją procesu legislacyjnego w trakcie prac nad ustawą zmieniającą ustawę zaopatrzeniową i trzecia – możliwości zastosowania wprost przepisów Konstytucji z pominięciem przez Sąd - który miałby dokonać samodzielnie kontroli konstytucyjności ustawy zaopatrzeniowej - zakwestionowanych przez skarżącego przepisów.

Odnosnie kwestii konstytucyjności przepisów rangi ustawowej należy na wstępie przypomnieć jedną z pierwszoplanowych zasad leżących u podstaw polskiego systemu prawa konstytucyjnego jaką jest zasada domniemania konstytucyjności ustaw.

Domniemanie wynikające z tej zasady może zostać obalone w wyniku kontroli dokonanej przez jedyny uprawniony do tego organ jakim jest Trybunał Konstytucyjny. Sąd Powszechny nie ma uprawnień do dokonywania samodzielnej oceny ewentualnej niekonstytucyjności regulacji ustawowych.

W tym miejscu, w kontekście dyskusji prowadzonej przez gremia prawnicze w okresie ostatnich kilku lat, podnieść należy, że nie znajduje jakiegokolwiek oparcia w obowiązujących w Polsce regulacjach tzw. rozproszona kontrola konstytucyjna, której miałyby dokonywać sądy powszechne. Nie przewiduje takiej możliwości ani Konstytucja, która wskazuje jedyny uprawniony do tego organ, ani żadna inna regulacja rangi ustawowej, w tym ustawy proceduralne, które nie przewidują takiego trybu postępowania przed sądem (m.in. konieczność udziału w takim postępowaniu przedstawiciela władzy ustawodawczej i Prokuratora Generalnego).

Czym innym, natomiast, jest możliwość ewentualnego stosowania przez sąd powszechny przepisów Konstytucyjnych wprost.

Zgodnie z art. 8 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej a jej przepisy stosuje się bezpośrednio, chyba że sama Konstytucja stanowi inaczej. Stąd, rację ma skarżący, że Sąd – jako działający w granicach i na podstawie prawa (art.178 ust.1) - może stosować przepisy Konstytucji wprost, oczywiście o ile Konstytucja nie stanowi inaczej.

W Rozdziale II Konstytucji uregulowano kwestie dotyczące wolności, praw i obowiązków człowieka i obywatela. Jednym z praw podstawowych o charakterze ekonomicznym jest prawo do zabezpieczenia społecznego w przypadku niezdolności do pracy. Zgodnie bowiem z art. 67 ust. 1 Konstytucji, obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego, przy czym, zgodnie z ust.2, **zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa**. Skutkiem takiego odesłania musi być przyjęcie, że uregulowanie kwestii dotyczących zabezpieczenia społecznego należy do ustawodawcy zwykłego i w konsekwencji, brak możliwości swobodnego określania przez Sąd powszechny zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym oraz przyznawania i określania wysokości świadczeń z tego tytułu.

Ustawą z dnia 16 grudnia 2016 roku o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r. poz. 2270), dokonano nowelizacji przepisów dotyczących świadczeń emerytalno-rentowych funkcjonariuszy wymienionych służb oraz członków ich rodzin. Zgodnie z treścią znowelizowanych przepisów, zmieniono zasady obliczania wysokości świadczeń przysługujących byłym funkcjonariuszom, którzy przed 1 sierpnia 1990 roku pozostawali w służbie na rzecz totalitarnego państwa, tj. w organach i na stanowiskach wymienionych w art. 13 b ustawy. Świadczenia emerytalne takich osób miały być obliczone na nowo zgodnie z treścią przepisów art. 15 c. a świadczenia rentowe zgodnie z treścią przepisu art.22 a.

W związku z podniesionymi przez skarżącego zarzutami natury konstytucyjnej dotyczącymi zgodności znowelizowanych przepisów z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, Sąd orzekający w niniejszej sprawie także powziął wątpliwości co do istnienia takiej zgodności. Niemniej, w zakresie wątpliwości jakie powziął Sąd Okręgowy, zostały one wyjaśnione w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 czerwca 2021 roku, sygn. akt P 10/20, gdzie orzeczono, że art. 22a. 2 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, (...) Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2020 r. poz. 723) j e s t z g o d n y z art. 2 oraz z art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Wprawdzie pytanie prawne zadane w tej sprawie dotyczyło wysokości renty inwalidzkiej funkcjonariusza, niemniej Trybunał wyraził swoje stanowisko w takim zakresie, że możliwym jest jego zastosowanie także dla potrzeb emerytury policyjnej czy renty rodzinnej.

W swoich rozważaniach Trybunał stwierdził, że:

Sąd Okręgowy w (...) (dalej: SO lub sąd pytający) zakwestionował konstytucyjność przepisów ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, ... oraz ich rodzin (Dz.U. z 2020 r. poz. 723; dalej: ustawa zaopatrzeniowa lub ustawa). Treść zakwestionowanych przepisów została ukształtowana przez ustawę z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej (...) Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. poz. 2270; dalej: ustawa nowelizująca). Jednym ze skutków nowej regulacji jest obniżenie wysokości świadczenia wypłacanego z tytułu inwalidztwa nabytego w związku ze służbą na rzecz totalitarnego państwa (renty inwalidzkiej pobieranej przez byłego funkcjonariusza pracującego na rzecz totalitarnego państwa). Zwrócono przy tym uwagę, że wcześniej, ustawą z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, „, oraz ich rodzin (Dz.U. Nr 24, poz. 145), dokonano obniżenia świadczeń emerytalnych funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa (dalej: SB). Zmiany w ustawie zaopatrzeniowej, dokonane nowelizacją z 2009 r., zostały poddane kontroli TK, który utrzymał domniemanie ich zgodności z Konstytucją (zob. wyrok z 24 lutego 2010 r., sygn. K 6/09, OTK ZU nr 2/ (...), poz. 15). W tej sprawie Trybunał Konstytucyjny badał przepisy obniżające wskaźnik podstawy wymiaru emerytury z 2,6 % na 0,7 % za każdy rok służby w formacjach SB i uznał je za zgodne z konstytucyjnymi wzorcami kontroli. Trybunał Konstytucyjny w sprawie o sygn. K 6/09 nie wypowiedział się na temat rent inwalidzkich byłych funkcjonariuszy. Zostały one obniżone po raz pierwszy dopiero wskutek wejścia w życie przepisów ustawy nowelizującej.

Celem obecnej nowelizacji było bardziej pogłębione zniesienie przywilejów związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa PRL przez ponowne ustalenie świadczeń emerytalnych (po raz drugi) oraz - po raz pierwszy - świadczeń rentowych osobom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r.

Z uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej wynika, że w ocenie projektodawcy dotychczasowe rozwiązania ustawowe nie okazały się skuteczne również dlatego, że szereg przepisów ustawy zaopatrzeniowej skutkowało możliwością zwiększenia wysokości obniżonej emerytury. Istotnym czynnikiem wpływającym na brak skuteczności wprowadzonych zmian było objęcie jej zakresem jedynie emerytów policyjnych i pozostawienie poza jej oddziaływaniem policyjnych rencistów inwalidzkich. Wprowadzając w grudniu 2016 r. regulację skutkującą zasadniczym obniżeniem wysokości świadczeń emerytalnych i rentowych byłych funkcjonariuszy pracujących na rzecz totalitarnego państwa, ustawodawca dodał jednocześnie do ustawy zaopatrzeniowej przepis art.8a umożliwiający odejście od wprowadzonych zasad w ściśle określonych sytuacjach.

W dalszym ciągu podniesiono, iż odnośnie art. 8a ust. 1 pkt 1 ustawy, NSA stwierdził, że krótkotrwałość służby przed 31 lipca 1990 r. powinna być oceniana w kontekście pełnego okresu służby w organach P.cji, Milicji i SB (wyrok NSA z 13 grudnia 2019 r., sygn. akt I OSK 1690/19; por. wyrok NSA z 13 grudnia 2019 r., sygn. akt I OSK 1569/19). Dokonując interpretacji art. 8a ust. 1 pkt 2 ustawy in principio, NSA wskazał, iż przez rzetelne wykonywanie zadań i obowiązków należy rozumieć działanie dokładne, należyte i uczciwe „czyli innymi słowy w sposób, który powinien cechować normalne wykonywanie obowiązków przez każdego człowieka. Nie ma podstaw do kwestionowania rzetelności wykonywania obowiązków, jeżeli brak dowodów na działanie nierzetelne, takich jak np. nagany czy inne przewidziane prawem sankcje negatywne będące reakcją na sposób działania określonej osoby” (wyrok NSA z 13 grudnia 2019 r., sygn. akt I OSK 1690/19; por. wyrok NSA z 13 grudnia 2019 r., sygn. akt I OSK 1569/19). Z kolei interpretacja art. 8a ust. 1 pkt 2 ustawy in fine („w szczególności z narażeniem zdrowia i życia”), prowadzi w ocenie NSA do wniosku, że użyty zwrot odnosi się do generalnego kryterium rzetelnego wykonywania zadań i obowiązków po dniu 12 września 1989 r. Stanowi on, jak przyjmuje NSA, dodatkowy „kwantyfikatory oceny sposobu wykonywania

służby po wskazanej dacie, ukierunkowując organ na szczególne uwzględnienie sytuacji, w których rzetelności w wykonywanej służbie towarzyszyło właśnie realnie istniejące zagrożenie życia i zdrowia - w związku z pełnionymi rzetelnie zadaniami i obowiązkami. Zwrot ten nie wyklucza natomiast w żadnym wypadku konieczności oceny rzetelności wykonywania zadań i obowiązków służbowych w przypadku niestwierdzenia okoliczności faktycznego narażania zdrowia i życia” (wyrok NSA z 13 grudnia 2019 r., sygn. akt I OSK 1690/19; por. wyrok NSA z 13 grudnia 2019 r., sygn. akt I OSK 1569/19).

Zdecydowanie dalej poszła wykładnia przepisów ustawy dokonana w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego (dalej: SN) z 16 września 2020 r., sygn. akt III UZP 1/20. Zgodnie z jej treścią, kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa”, określone w art. 13b ust. 1 ustawy „powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka”. Sąd powszechny, w świetle art. 473 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1575, ze zm.), nie jest związany treścią informacji przekazanej przez Instytut Pamięci Narodowej (dalej: IPN). Jest ona dokumentem urzędowym i stanowi dowód potwierdzający zawarte w niej fakty, niemniej w razie stosownego zarzutu przeciwko osnowie tej informacji, sąd będzie zobowiązany do rekonstrukcji przebiegu służby wskazanej w informacji IPN dotyczącej konkretnego funkcjonariusza, celem ustalenia czy rzeczywiście zatrudnienie w jednostkach wymienionych w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej wypełniało znamiona służby na rzecz totalitarnego państwa. SN dokonał również szerokiej analizy terminu „państwo totalitarne”, formułując między innymi wniosek, że nie każde zatrudnienie w ramach służby państwowej wiązało się z aktywnym wykonywaniem zadań i funkcji państwa totalitarnego, lecz mogło ograniczać się do wykonywania zwykłych, standardowych działań podejmowanych w służbie publicznej. Sąd powszechny może zatem badać wypełnienie przez funkcjonariusza znamion tej służby i prowadzić na jego wniosek postępowanie dowodowe. Dowód z zaświadczenia jest dokumentem urzędowym, a dowód ponad osnowę dokumentu obciąża stronę. Przedstawione przez ubezpieczonego dowody przeciwne „będą oczywiście podlegać swobodnej ocenie (art. 233 § 1 KPC) w myśl otwartego katalogu uwzględnianych okoliczności, w szczególności długości okresu pełnienia służby, jej historycznego umiejscowienia w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r., miejsca pełnienia służby, zajmowanego stanowiska czy stopnia służbowego (...) Przebieg procesu będzie oscylował wokół procesowych zasad dowodzenia i rozkładu ciężaru dowodów, z uwzględnieniem dowodów prima facie, domniemań faktycznych (wynikających chociażby z informacji o przebiegu służby) i prawnych oraz zasad ich obalania”.

Reasumując przedstawioną wyżej pokrótce linię orzecznictwa sądów, Trybunał stwierdził, że utrwała się wykładnia na podstawie której sądy oceniać będą kryterium służby na rzecz totalitarnego państwa a casu ad casum, na podstawie wszystkich okoliczności sprawy. Ocena takiej wykładni może być wyrażona na tle konkretnej praktyki sądowej (por. wyrok TK z 20 lipca 2004 r., sygn. SK 19/02, OTK ZU nr 7/ (...), poz. 67). Jednak, w sprawie rozstrzygniętej przez Trybunał w uzasadnianym wyroku sąd pytający nie wskazywał, ani też odwołujący się nie podnosił zarzutu, iżby faktycznie nie pełnił służby na rzecz totalitarnego państwa.

Dokonując kontroli przedmiotu kontroli ze wskazanymi wzorcami konstytucyjnymi Trybunał Konstytucyjny dokonał oceny zgodności art. 22a ust. 2 ustawy, określającego kwotę wypłacanej renty inwalidzkiej, z art. 2 oraz art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Ocena zgodności art. 22a ust. 2 ustawy z art. 2 Konstytucji wymagała, w pierwszej kolejności, osobnej analizy zarzutu naruszenia: 1) zasady ne bis in idem oraz 2) zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, a także zasady ochrony praw słusznie nabytych. Natomiast zarzut naruszenia konstytucyjnej zasady sprawiedliwości społecznej został zbadany łącznie z analizą zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasady ochrony praw słusznie nabytych.

Trybunał wskazał, że sąd pytający, nie wskazując precyzyjnie tego, względem której regulacji odnosi przedstawioną wątpliwość, twierdzi, że przepisy ukształtowane wskutek ustawy nowelizującej mogą stanowić ponowną represję wobec byłych funkcjonariuszy jednostek służb bezpieczeństwa PRL, ponieważ ponownie godzą w tych funkcjonariuszy „nakładając na nich kolejną i znacznie obniżającą ich świadczenia sankcję”.

Ograniczając kontrolę konstytucyjności do art. 22a ust. 2 ustawy, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że nie ma on charakteru prawnokarnego ani represyjnego. Nie zawiera w ogóle sankcji karnych ani innych sankcji o charakterze represyjnym, nie przesądza również o winie adresatów wyrażonej w nim normy. Wprowadza natomiast nową zasadę determinującą wysokość kwoty wypłacanej z tytułu wcześniej ustalonego świadczenia rentowego, niewątpliwie obniżając wysokość tej kwoty w konkretnej sytuacji, w jakiej znajduje się strona postępowania sądowego, na tle którego zadano pytanie prawne. Trybunał przypominał, że charakter represyjny przepisu nie jest tożsamy z regulacją ustanawiającą niekorzystne rozwiązania, stanowiącą określoną dolegliwość dla ich adresata (por. wyrok TK z 24 lutego 2010 r., sygn. K 6/09 i decyzję Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 14 maja 2013 r. w sprawie 15189/10, C. i inni przeciwko Polsce). Sąd pytający, uzasadniając zarzut niezgodności z art. 2 Konstytucji w zakresie dotyczącym rzekomego naruszenia zasady *ne bis in idem*, opierał się na mylnym przyjęciu charakteru karnego regulacji zawartych w ustawie. Do przepisu określającego wysokość wypłacanego świadczenia rentowego nie mają zastosowania gwarancje konstytucyjne dotyczące odpowiedzialności karnej, co wynika nie tylko z nazwy zastosowanego środka ustawowego, ale przede wszystkim z treści kontrolowanego przepisu ustawy (por. wyrok TK z 10 grudnia 2002 r., sygn. P 6/02, OTK ZU nr 7/ (...), poz. 91), który nie ma na celu poddania byłych funkcjonariuszy pracujących na rzecz totalitarnego państwa jakiejś formie ukarania (zob. wyrok TK z 18 listopada 2010 r., sygn. P 29/09).

Dodatkowo Trybunał Konstytucyjny wskazał, że procedura weryfikacji naruszenia zasady *ne bis in idem* przez przepis ustawowy powinna obejmować dwa etapy: 1) ustalenie, czy co najmniej dwa środki przewidziane przez ustawodawcę jako reakcja na określone zachowanie jednostki mają charakter represyjny; 2) jeżeli co najmniej dwa takie środki mają charakter represyjny, konieczna jest weryfikacja, czy realizują one tożsame, czy odmienne cele. Tylko w przypadku realizacji identycznych celów przez różne środki o charakterze represyjnym można wskazać naruszenie zasady *ne bis in idem* (por. wyrok TK z 21 października 2014 r., sygn. P 50/13).

Jeśli chodzi o ocenę zakwestionowanego przepisu z punktu widzenia wywodzonej z art. 2 Konstytucji zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że uprzywilejowane prawa rentowe byłych funkcjonariuszy pracujących na rzecz totalitarnego państwa zostały nabyte niegodziwie. Taką ocenę przyjął i szeroko uzasadnił Trybunał Konstytucyjny w wyroku o sygn. K 6/09. Nie można bowiem uznać celów i metod działania organów bezpieczeństwa PRL za godziwe. Trybunał stwierdził, że służba w instytucjach i organach państwa, które systemowo naruszały przyrodzone prawa człowieka i zasady państwa prawa, nie może w demokratycznym państwie prawnym uzasadniać roszczeń do utrzymania przywilejów uzyskanych przed upadkiem dyktatorskiego reżimu. Sposobem nagradzania funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa PRL za służbę na rzecz totalitarnego państwa były, wśród wielu innych, przywileje emerytalne i rentowe, przede wszystkim prawo do świadczeń znacznie przewyższających swą wysokością emerytury i renty osób niepracujących w tych organach. Te przywileje ich beneficjenci zachowali także w wolnej i niepodległej Polsce, co znalazło swój wyraz w ustawie zaopatrzeniowej sprzed nowelizacji dokonanej 16 grudnia 2016 r. Ustawodawca w 2009., oceniając jednoznacznie negatywnie aparat bezpieczeństwa PRL, ograniczył niegodziwie nabyte przywileje emerytalne (por. wyrok TK, sygn. K 6/09), natomiast wysokość świadczeń rentowych pozostawił na niezmiennym poziomie.

Redukcja wysokości świadczeń rentowych dokonana wskutek nowelizacji z 2016 r. miała na celu pozbawienie przywilejów uzyskanych w służbie na rzecz państwa totalitarnego, a zatem uznawanych za nabyte w sposób niesłuszny, w stopniu adekwatnym do wysokości tych przywilejów, czyli różnicy w wysokości świadczeń rentowych, w stosunku do osób pracujących w podobnym okresie na stanowiskach równorzędnych, poza aparatem bezpieczeństwa totalitarnego państwa. Miała zatem na celu realizację konstytucyjnej zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji) oraz stanowiła przykład urzeczywistnienia przez ustawodawcę konstytucyjnej możliwości odebrania uprzywilejowania niesłusznie uzyskanego (zasada sprawiedliwości społecznej wywodzona z art. 2 Konstytucji).

Cel ten nie został w pełni zrealizowany przez pierwszą redukcję wysokości świadczeń pobieranych przez byłych funkcjonariuszy pracujących na rzecz totalitarnego państwa. W przypadku ofiar represji ze strony systemu komunistycznego okres ich politycznego pozbawienia wolności wprawdzie jest uznawany za okres wliczający się do okresów składkowych, ale ze względu na brak dochodów nie znajduje przełożenia na poprawę ich sytuacji majątkowej.

Wprowadzone w 2009 r. środki nie były wystarczająco efektywne, mając na uwadze zamierzony rezultat. Nadal bowiem osoby pozostające w czynnej służbie na rzecz państwa totalitarnego czerpały z tego tytułu korzyści o wiele większe niż przysługujące przeciętnemu obywatelowi, a w szczególności - ich pozycja była korzystniejsza względem osób, które doświadczyły przemocy ze strony państwa totalitarnego i nie otrzymywały z tego tytułu stosownych dodatków. Obecna regulacja zmierza zatem do wytworzenia stanu równowagi w zakresie wysokości świadczeń rentowych poprzez ich obniżenie, pominięte całkowicie w 2009 r. w treści ustawy obniżającej wysokość świadczeń emerytalnych funkcjonariuszy.

Nie można więc uznać, że redukcja dokonana w zakwestionowanym przepisie, obejmująca tym razem również wysokość uposażenia z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej inwalidztwem mającym związek ze służbą na rzecz totalitarnego państwa, była niedopuszczalna z punktu widzenia zasady ochrony praw słusznie nabytych. Wprowadzona regulacja pozbawiła byłych funkcjonariuszy państwa totalitarnego przywilejów nabytych niesłusznie, z naruszeniem zasad sprawiedliwości społecznej i w sposób niedopuszczalny w demokratycznym państwie prawnym, a więc niepodlegających ochronie konstytucyjnej (zob. przytaczane wcześniej wyroki TK o sygn.: K 27/09, K 4/99, SK 42/01, K 17/09, K 9/12). Obniżając wysokość należnych świadczeń ustawodawca zapewnił jednocześnie, że będą one na poziomie zbliżonym do tego, który przysługuje osobom represjonowanym przez reżim. Nie jest zatem prawdziwe stwierdzenie, że osoby te zostały pozbawione środków do życia; co najwyżej - ich sytuacja życiowa przestaje być nieproporcjonalnie korzystna, a zatem przywrócone zostaje poszanowanie konstytucyjnych zasad sprawiedliwości społecznej. ... Żaden był funkcjonariusz pełniący służbę na rzecz państwa totalitarnego nie pozostanie bez środków zapewniających minimum egzystencji - poziom finansowy, na jakim często zmuszone są żyć osoby represjonowane w poprzednim, totalitarnym systemie.

Ponadto regulacja wprowadzona w kontrolowanym przepisie jest fragmentem ustawy stanowiącej przejaw procesu uporania się ustawodawcy z rozliczeniem - w granicach określonych przez zasadę demokratycznego państwa prawnego - reżimu komunistycznego panującego w Polsce w latach 1944-1989. Aksjologicznym uzasadnieniem tego rodzaju prawodawstwa jest w szczególności preambuła Konstytucji, w której ustrojodawca nawiązuje do „najlepszych tradycji Pierwszej i Drugiej Rzeczypospolitej” (przemilczając okres rządów komunistów) i przypomina o „gorzkich doświadczeniach z czasów, gdy podstawowe wolności i prawa człowieka były w naszej Ojczyźnie łamane”. Realia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej charakteryzowały się m.in.: 1) monopolistyczną władzą partii komunistycznej (marksistowsko-leninowskiej) i jej, zagwarantowaną konstytucyjnie, przewodnią rolą w państwie; 2) nacjonalizacją przemysłu, 3) monopolem państwa w zasadniczych gałęziach gospodarki i wyłączeniem wolnego rynku; 4) uzależnieniem obywateli od państwa w przeważających obszarach życia gospodarczego, społecznego i kulturalnego, 5) brakiem pluralizmu politycznego i związkowego, 6) ograniczeniem lub całkowitym brakiem wolności i praw obywatelskich, w tym w szczególności wolności słowa, 7) brakiem realnych środków prawnych, służących, w razie konfliktu z reżimem, dochodzeniu praw i wolności osobistych i politycznych, 8) powszechną inwigilacją życia prywatnego przez służby państwa, 9) zastrzeżonym w konstytucji PRL sojuszem ze Związkiem (...). Na straży panowania reżimu komunistycznego w Polsce w latach 1944-1989 stały organy bezpieczeństwa PRL i ich funkcjonariusze.

Częścią systemu totalitarnego państwa były wyższe wynagrodzenia i różne udogodnienia socjalne funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa w tym okresie w porównaniu z pozostałą częścią społeczeństwa polskiego, decydujące o uprzywilejowanej pozycji wskazanej grupy podmiotów. Dlatego obniżenie świadczeń rentowych dawnych funkcjonariuszy pracujących na rzecz totalitarnego państwa, przede wszystkim funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, znajduje podstawę aksjologiczną w preambule K.cji oraz licznych aktach prawa międzynarodowego. Zaskarżony przepis jest wyrazem jednoznacznie negatywnej oceny reżimu komunistycznego, który nie mógłby funkcjonować w (...)sce w latach 1944-1989 bez stojących na jego straży organów bezpieczeństwa, czyli ich funkcjonariuszy. W ocenie TK, ustawodawca, pozostając w zgodzie z systemem konstytucyjnych wartości, był uprawniony, pomimo znacznego upływu czasu od rozpoczęcia transformacji ustrojowej, do wprowadzenia kolejnej regulacji obniżającej - w racjonalnie miarkowany sposób - świadczenia rentowe za okres służby w formacjach pracujących na rzecz ustanowienia i podtrzymywania reżimu, który nie był ani demokratyczny,

ani oparty na rządach prawa, a którego podstawowym narzędziem panowania była właśnie tajna policja polityczna (podobnie w wyroku TK, sygn. K 6/09). W związku z powyższym regulację w zakresie, w jakim wprowadza obniżenie świadczeń rentowych z tytułu inwalidztwa, należało uznać za zgodną z art. 2 Konstytucji.

Konstytucyjny standard jest w tym obszarze wyznaczany przez powszechny system emerytalno-rentowy, a nie systemy preferencyjne, takie jak emerytury i renty mundurowe lub emerytury w obniżonym wieku, które nie należą do istoty konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego, zagwarantowanego w art. 67 ust. 1 Konstytucji (zob. wyroki TK z: 29 kwietnia 2008 r., sygn. P 38/06 i 3 marca 2011 r., sygn. K 23/09, OTKZU nr 2/ (...), poz. 8). Pomimo uznania, że prawo do świadczeń nieproporcjonalnie wyższych od uposażenia osób pracujących poza aparatem bezpieczeństwa PRL za okres od 1944 r. do 1990 r. zostało nabyte w sposób niegodziwy, ustawodawca nie pozostawił byłych funkcjonariuszy bez środków do życia, ... Nie można zatem uznać, by stanowiło to nieproporcjonalną ingerencję w prawo do zabezpieczenia społecznego.

Do naruszenia istoty prawa do zabezpieczenia społecznego ... dochodziłoby wtedy, gdyby byli funkcjonariusze, ... , zostali całkowicie pozbawieni świadczeń lub gdyby wysokość świadczeń rentowych uniemożliwiła uprawnionym zaspokojenie ich potrzeb życiowych co najmniej w podstawowym zakresie (podobnie w wyrokach TK z: 12 lutego 2008 r., sygn. SK 82/06, OTK ZU nr 1/ (...), poz. 3, 7 lutego 2006 r., sygn. SK 45/04, 11 grudnia 2006 r., sygn. SK 15/06). Taka sytuacja nie ma miejsca. Kontrolowany przepis ustawy nie pozbawia funkcjonariuszy możliwości uzyskania świadczenia z zabezpieczenia społecznego w przypadku inwalidztwa i zwolnienia ze służby. Zmienia jedynie kwotę wypłacaną z tego tytułu, przewyższając wartość wypłacanego świadczenia ponad wysokość, która nie pozwalałaby na zaspokojenie potrzeb życiowych w podstawowym zakresie. Jest to wysokość najniższej renty inwalidzkiej w danej grupie inwalidztwa, odpowiadająca wysokości kwot wypłacanych znacznej liczbie osób uposażonych z tego samego tytułu, które nie były funkcjonariuszami pracującymi na rzecz totalitarnego państwa. Należy wreszcie podkreślić, że bezzasadność zarzutu naruszenia istoty prawa do zabezpieczenia społecznego jest szczególnie widoczna w sytuacji, mającej miejsce w sprawie, na kanwie której wniesiono pytanie prawne. Rencista po siedmiu latach służby w organach totalitarnego państwa otrzymuje rentę w minimalnej wysokości, którą pobiera ponad 30 % osób dotkniętych niezdolnością do pracy w Polsce. Brak jest zatem podstaw do uznania, że kontrolowana regulacja narusza istotę prawa do zabezpieczenia społecznego w przypadku niezdolności do pracy ze względu na inwalidztwo.

Sąd Okręgowy w(...), pomimo braku rozstrzygnięcia Trybunał Konstytucyjnego w sprawie P 4/18, gdzie przedmiotem kontroli ma być zmiana dotycząca emerytur policyjnych, podziela w całości pogląd wyrażony przez Trybunał w sprawie P 10/20. Ocena dokonana tam przez Trybunał Konstytucyjny ma wprawdzie bezpośrednie zastosowanie do kwestii konstytucyjności zmian dotyczących policyjnej renty inwalidzkiej, niemniej pośrednie także do innych świadczeń, w tym emerytur policyjnych, co było także przedmiotem rozstrzygnięcia w niniejszym procesie.

W konsekwencji, Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do kwestionowania konstytucyjności ww. zakresie nowelizacji ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, także w zakresie emerytur policyjnych.

Odnosząc powyższe do zarzutów podniesionych przez skarżącego w niniejszej sprawie wskazać należy, że nie doszło do naruszenia przez ustawodawcę zwykłego art. 2 Konstytucji RP i wynikających z niego: zasady zaufania do państwa i tworzonego przez nie prawa, zasady ochrony praw nabytych, zakazu retroakcji prawa i zasady sprawiedliwości społecznej. Nadto, nie doszło do naruszenia art. 45 ust. 1 i 2 w zw. z art. 42 ust.1 i 3 Konstytucji w zw. z art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności albowiem, jak podkreślił to Trybunał przedmiotowa regulacja nie ma on charakteru prawnokarnego ani represyjnego.

Sąd Okręgowy nie znalazł także podstaw do stwierdzenia niezgodności ww. nowelizacji z art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji w zw. z art. 1 Protokołu nr (...) do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w zw. z art. 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

W tym zakresie, na co zwrócił uwagę Trybunał Konstytucyjny, podnosząc zarzut pogwałcenia praw i wolności człowieka i obywatela przypomnieć należy decyzję Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 14 maja 2013 w sprawie A. C. przeciwko Polsce w której Trybunał wraził – akceptowany przez Sąd Okręgowy pogląd, że **obniżenie przywilejów emerytalnych osobom, które przyczyniły się do utrzymywania władzy przez opresyjny reżim lub czerpały z niego korzyści, nie może być uważane za formę kary**. Emerytury w bieżących przypadkach zostały obniżone przez ustawodawcę krajowego nie dlatego, że którakolwiek z osób skarżących popełniła zbrodnię lub ponosiła osobistą odpowiedzialność za naruszanie praw człowieka, lecz dlatego, że przywileje te zostały przyznane ze względów politycznych jako nagroda dla służb uważanych za szczególnie użyteczne dla państwa komunistycznego ... Istotnie, biorąc pod uwagę powód, dla którego zostały one przyznane oraz sposób ich uzyskania, mogą one jedynie zostać uznane za wyraźnie niesprawiedliwe z punktu widzenia wartości leżących u podstaw Konwencji. W tym stanie rzeczy **istnienie bądź nieistnienie winy osobistej osób, które korzystały z tych niesprawiedliwych przywilejów, nie jest istotne** dla rozważenia kwestii zgodności z art. 1 Protokołu nr (...).

W konsekwencji, mając na uwadze stanowisko TPCz, jedynie w sytuacji, kiedy doszłoby do nieproporcjonalnego zastosowania wobec byłych funkcjonariuszy ograniczenia przysługujących im świadczeń można by mówić o naruszeniu ww. przepisów Konwencji. Tymczasem, ograniczenia te nie pozbawiają tych osób prawa do świadczeń a jedynie zrównują ze świadczeniami osób pozostających w powszechnym systemie emerytalnym.

Jednocześnie, w związku z zarzutem naruszenia zasad przyzwoitej legislacji (choć w innym zakresie aniżeli podnosi to skarżący) wskazać należy, że Trybunał ww. sprawie – na co zwrócił uwagę w zdaniu odrębnym sędzia P. - nie zajmował się kwestiami dotyczącymi konstytucyjności kwestionowanej ustawy w kontekście trybu jej uchwalania w czasie tzw. posiedzenia w S. Kolumnowej Sejmu. Kwestia ta jest przedmiotem pytania prawnego w sprawie P 4/18, w której dotychczas nie zapadło orzeczenie Trybunału.

Sąd Okręgowy uznał, że kwestia ta nie może być rozstrzygnięta przez sąd powszechny w ramach bezpośredniego stosowania przepisów Konstytucji, że ewentualna niekonstytucyjność wymienionej ustawy musi być przedmiotem rozstrzygnięcia uprawnionego do tego organu – Trybunału Konstytucyjnego, do tego w trybie przewidzianym dla rozpoznawania tego typu spraw (jak podkreślono to powyżej k.p.c. nie przewiduje takiej procedury, zwłaszcza z udziałem Prokuratora Generalnego i przedstawiciela Sejmu). Jednocześnie, w tym zakresie, Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że dalsze oczekiwanie na orzeczenie w tej sprawie, zwłaszcza w kontekście treści orzeczenia w sprawie P 10/20, może przyczynić się do nieuzasadnionej przewlekłości w rozpoznaniu odwołania.

III

W związku z zarzutami dotyczącymi nieuzasadnionego przypisania ubezpieczonemu „służby na rzecz totalitarnego państwa” i wynikającemu z tego naruszenia jego dóbr osobistych w postaci godności i czci, ochrony do życia prywatnego, rodzinnego oraz decydowania o swoim życiu osobistym poprzez niczym nie poparte uznanie, że wykonywana przez niego przed 31 lipca 1990 rokiem służba na rzecz PRL stanowiła taki rodzaj służby - podnieść należy, że to ustawodawca w ramach przysługujących mu kompetencji określił wprost, służba w jakich jednostkach organizacyjnych struktur bezpieczeństwa PRL i w jakim okresie stanowi „służbę na rzecz totalitarnego państwa”.

Zgodnie przy tym z art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej, za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się **służbę od dnia 22 lipca 1944 roku do dnia 31 lipca 1990 roku w wymienionych w tym przepisie cywilnych i wojskowych instytucjach i formacjach**. Kryterium formalne pełnienia służby w określonych cywilnych i wojskowych formacjach zostało wzmocnione poprzez wskazanie, że jest to służba na rzecz totalitarnego państwa. Taka konstrukcja art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej w sposób nieuchronny nakazuje weryfikację, czy w każdym przypadku **formalnego** pełnienia służby w wymienionych przez ustawodawcę instytucjach i formacjach mamy do czynienia ze służbą na rzecz totalitarnego państwa. Tylko w ten sposób zostanie bowiem zachowana systemowa spójność pomiędzy treścią przepisu art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej, a treścią preambuły do ustawy z dnia 18

października 2006 roku o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2017 r. poz. 2186 ze zm.), tzw. ustawą lustracyjną.

W Preambule ustawy lustracyjnej stwierdza się, że praca na rzecz totalitarnego państwa to praca albo **szużba w organach bezpieczeństwa państwa komunistycznego**, lub pomoc udzielana tym organom, polegające na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli, **była trwale związana z łamaniem praw człowieka i obywatela na rzecz komunistycznego ustroju totalitarnego**. Skoro zatem sam ustawodawca w preambule ustawy lustracyjnej stwierdził, jakie działania, jaki rodzaj służby należy uznać za wykonywane na rzecz totalitarnego państwa, to wykładnia art. 13b ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym powinna uwzględniać tę okoliczność, jest to bowiem jedyna legalna definicja służby na rzecz totalitarnego państwa.

Tak określona służba, pełniona w organach totalitarnej państwowej przemocy politycznej, skierowana na utrzymanie, zachowanie i wspieranie takiego systemu, w warunkach demokratycznego państwa prawnego nie może być tytułem do dalszego utrzymywania lub korzystania z przywilejów uzyskanych z nielegalnej, niegodnej lub niegodziwej służby z natury rzeczy i z punktu widzenia podstawowych, bo przyrodzonych naturze ludzkiej standardów prawnych i obywatelskich demokratycznego państwa prawnego, tj. przywilejów z tytułu służby w organach, które w istocie rzeczy były strukturami państwa totalitarnego, przeznaczonymi do zwalczania ruchów niepodległościowo-wolnościowych i demokratycznych dążeń oraz aspiracji do odzyskania lub przywrócenia podstawowych praw i wolności obywatelskich. Ustawodawca, przy uwzględnieniu reguł proporcjonalności i zasady nienaruszania istoty prawa zabezpieczenia społecznego jest uprawniony do takiej modyfikacji przepisów emerytalnych, które będą niwelowały przywileje emerytalne nabyte z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy - mając przy tym na uwadze stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale 7 Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 roku, sygn. akt III UZP 11/19 - Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, iż konieczne jest dokonywanie ustaleń i oceny w indywidualnej sprawie odrębnie każdego ubezpieczonego, przez pryzmat **działań jakie świadomie podejmował i jakich nie podejmował w ramach pełnienia służby** od dnia 22 lipca 1944 roku do dnia 31 lipca 1990 roku w wymienionych przepisach art. 13b cywilnych i wojskowych instytucjach i formacjach. Dla dokonania takiej oceny należy mieć na uwadze czym były i czemu służyły struktury totalitarnego państwa – jakim niewątpliwie była Polska Rzeczpospolita Ludowa – wymienione w tym przepisie oraz czy konkretny ubezpieczony dobrowolnie i świadomie pełnił służbę w tych strukturach.

Jednocześnie - co jest niezmiernie istotne - należy wskazać, że wykładnia przepisu art.13b ustawy zaopatrzeniowej winna zmierzać do jego zastosowania oraz, że nie można dokonywać takiego rodzaju wykładni, która w praktyce prowadzi do nie zastosowania przepisu, do jego faktycznego wyrugowania z porządku prawnego. Do takiego bowiem wyrugowania przepisu, co wynika ze stanowiska wyrażanego przez część orzecznictwa powszechnego, prowadzi przyjęcie, że organ rentowy – w celu ustalenia, że miała miejsce „służba na rzecz totalitarnego państwa” - nie może poprzestawać na danych zawartych w informacji IPN i winien wykazać istnienie konkretnych zachowań ubezpieczonego, których dopuścił się w trakcie pełnienia służby i które nosiły cechy czynu zabronionego/przestępstwa. Konsekwencją braku wykazania, że ubezpieczony takich czynów się nie dopuścił ma być przyjęcie, że nie pełnił on „służby na rzecz totalitarnego państwa”.

Taka wykładnia jest o tyle nieprawidłowa, że uzależnia stwierdzenie faktu pełnienia takiej służby od wykazania, że funkcjonariusz przy jej wykonywaniu stosował represje lub inne formy naruszania praw człowieka wobec jednostki lub grupy ludności bądź w związku z ich stosowaniem, stanowiące przestępstwo według polskiej ustawy karnej obowiązującej w czasie jego popełnienia - tzw. **zbrodnię komunistyczną**. Stąd, gdyby wolą ustawodawcy było pozbawienie przywilejów emerytalnych tylko osób, które zostały postawione w stan oskarżenia i skazane za popełnienie takich przestępstw, to dałby temu wyraz, czego w żadnej mierze nie zawarto ani w ustawie nowelizującej ani w uzasadnieniu do jej projektu.

Tymczasem, informacja IPN o pełnieniu „służby na rzecz totalitarnego państwa”, sporządzona w oparciu o dane z przebiegu służby funkcjonariusza, korzysta z domniemania prawdziwości i stanowi pochodną stwierdzenia faktu służby w instytucjach i na stanowiskach których **systemowym modus operandi** było właśnie stosowanie represji lub innych form naruszania praw człowieka wobec jednostki lub grupy ludności. Przy czym, można oczywiście takie domniemanie obalić ale nie może to polegać li tylko na zaprzeczeniu przez funkcjonariusza, że nie popełnił de facto zbrodni komunistycznej.

Zdaniem Sądu Okręgowego domniemanie takie może obalić poprzez wykazanie w toku postępowania dowodowego, że funkcjonariusz był jedynie formalnie przypisany do ww. struktury, faktycznie zaś nie pełnił jej w miejscu lub zakresie wynikającym z charakteru tej służby.

W praktyce Sądu orzekającego miały miejsce takiego rodzaju sytuacje, kiedy do wskazywano, że na etacie w strukturach bezpieczeństwa PRL figurowała osoba, która faktycznie była sportowcem czy trenerem w tzw. sportowych klubach gwardyjskich, względnie wykonywała pracę elektromontera czy mechanika samochodowego i nie była związana w żaden sposób z działaniami operacyjnymi a jedynie z naprawami i konserwacją budynków czy samochodów (praca taka mogła być wykonywana także na cywilnym etacie) lub wykonywała **faktycznie** służbę innego rodzaju i nie na stanowiskach wymienionych w art.13 b.

W tym miejscu, na marginesie, należy podnieść, że jak wynika to z oświadczenia pełnomocnika ubezpieczonego złożonego na rozprawie (w kontekście próby zdezwuowania sędziego sprawozdawcy w sprawie przed Trybunałem Konstytucyjnym o sygn. akt p 10/20, tj. sędziego Bartłomieja Sochańskiego, który wcześniej, jako adwokat reprezentował ubezpieczonego w sprawie o czyn popełniony w nocy z 12 na 13 grudnia 1981 roku) ubezpieczony został prawomocnie skazany za czyn stanowiący właśnie „zbrodnie komunistyczną”.

Jak wskazano w wymienionej uchwale 7 sędziów, kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa”, określone w art. 13b ust. 1 ustawy „powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka”. Sąd powszechny, w świetle art. 473 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1575, ze zm.), **nie jest związany treścią informacji** przekazanej przez Instytut Pamięci Narodowej (dalej: IPN). Jest ona dokumentem urzędowym i stanowi dowód potwierdzający zawarte w niej fakty, niemniej w razie stosownego zarzutu przeciwko osnowie tej informacji, sąd **będzie zobowiązany do rekonstrukcji przebiegu służby** wskazanej w informacji IPN dotyczącej konkretnego funkcjonariusza, celem ustalenia czy rzeczywiście zatrudnienie w jednostkach wymienionych w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej wypełniało znamiona służby na rzecz totalitarnego państwa. ...Dowód z zaświadczenia jest dokumentem urzędowym, a dowód ponad osnowę dokumentu obciąża stronę. Przedstawione przez ubezpieczonego dowody przeciwne „będą oczywiście podlegać swobodnej ocenie (art. 233 § 1 KPC) w myśl otwartego katalogu uwzględnianych okoliczności, w szczególności długości okresu pełnienia służby, jej historycznego umiejscowienia w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r., miejsca pełnienia służby, zajmowanego stanowiska czy stopnia służbowego (...) Przebieg procesu będzie oscylował wokół procesowych zasad dowodzenia i rozkładu ciężaru dowodów, z uwzględnieniem dowodów prima facie, domniemań faktycznych (wynikających chociażby z informacji o przebiegu służby) i prawnych oraz zasad ich obalania”.

Innymi słowy, Sąd Najwyższy przypominał zasady dotyczące domniemań odnoszących się do treści dokumentów urzędowych oraz procesowych możliwości obalenia tychże domniemań – z czym w całej rozciągłości zgadza się Sąd orzekający.

Natomiast, zdaniem Sądu Okręgowego z dużą ostrożnością należy podchodzić do pozostałych wywodów zawartych w uzasadnieniu przedmiotowej uchwały, w tym do „wątpliwości” dotyczących charakteru Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej jako państwa totalitarnego i służby w strukturach bezpieczeństwa tego państwa oraz konieczności (de facto) wykazania, że dany funkcjonariusz tych struktur popełnił czyn zabroniony. Nie można bowiem w toku wykładni przepisów dokonywać faktycznej kreacji nieistniejących norm prawnych, sprzecznych do tego z wolą ustawodawcy.

Taka „wykładnia” stanowi wyraz naruszenia zasady trójpodziału władz, jednej z naczelnych zawartych w Konstytucji RP.

Z pewną ostrożnością należy także podchodzić do wspomnianej uchwały Sądu Najwyższego także z uwagi na konkretny jego skład. Wielokrotnie bowiem sam Sąd Najwyższy podkreślał, że przy ocenie niezawisłości sędziego i niezależności sądów należy brać pod uwagę kryterium szerszego, społecznego odbioru treści i okoliczności wydania orzeczenia. Nie mówiąc już o ostatnio często podnoszonej kwestii weryfikacji konkretnych sędziów z uwagi na tryb ich powołania i ew. właściwości osobiste mogące wywołać wątpliwości co do niezawisłości sędziego i niezależności sądu w którego skład wchodzi (vide: najnowsze orzecznictwo (...) dot. polskiego wymiaru sprawiedliwości).

Tymczasem, jak wynika to z ogólnodostępnych informacji Przewodniczący składu (...) sam był oficerem Wojskowej Służby Wewnętrznej tj. formacji wymienionej w art.13b ustawy zaopatrzeniowej a do tego zwrócono się o uchylenie Panu sędziemu immunitetu w związku z możliwością popełnienia w latach osiemdziesiątych ub. wieku zbrodni komunistycznej, jako sędziemu sądu wojskowego. Oczywiście Sąd Okręgowy ma na uwadze, że istnieje i musi być zawsze stosowana, w tym do osób funkcjonujących w okresie PRL, zasada domniemania niewinności. Niemniej, z uwagi na wyżej wymieniane kryteria oceny bezstronności sędziów, ich niezawisłości i niezależności sądów przyzwoitość wymagała by skład (...) był ukształtowany w inny sposób (trudno przypuszczać bowiem, że okoliczności te nie były znane przynajmniej części pozostałych sędziów wchodzących w skład (...) w tej sprawie).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy wskazać należy, że ubezpieczony – jak wynika to z bezspornie ustalonego stanu faktycznego - pełnił służbę wymienioną w art. 13b ust.1 pkt.2, pkt. 5c i ust.2 pkt. 1 c, gdzie zgodnie z zadaniami takiej jednostki oraz na takim stanowisku miał chronić interesy polityczne komunistycznego państwa i partii komunistycznej, której był wieloletnim członkiem. Ubezpieczony podał na czym polegała jego praca. Z akt osobowych ubezpieczonego z okresu służby w (...) i SB nie wynika wprawdzie jakiego rodzaju sprawy miał prowadzić, wynika natomiast, że pracę swoją wykonywał z dużym zaangażowaniem i był z tego tytułu bardzo dobrze oceniany, nagradzany i awansowany – aż do stopnia generała brygady MO.

Innymi słowy, skarżący świadomie, dobrowolnie i z dużym zaangażowaniem pełnił służbę w strukturze policji politycznej PRL. Z przebiegu służby ubezpieczonego i zadań stawianych w jego służbie wynika, że z powodzeniem działał w strukturze mającej na celu m.in. utrzymanie dominującej - w stosunku do poszczególnych obywateli, kosztem ich praw oraz wolności - roli komunistycznego państwa.

Wobec powyższego, zdaniem Sądu, ubezpieczony mógł mieć obniżoną emeryturę w oparciu o treść art. 15c ustawy zaopatrzeniowej. W konsekwencji orzeczono jak w pkt. I wyroku.

Orzeczenie zawarte w pkt. II oparto o treść przepisów art. 98 § 1 i 3 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania oraz § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1804 ze zm.).